

Különleges bánásmód

A fiatalkorúak büntető-igazságszolgáltatása Ausztriában

A fiatalkorúakra vonatkozó, jelenleg hatályos igazságszolgáltatási törvény (Jugendgerichtsgesetz, a továbbiakban Jgg.) 1988. október 20-án emelkedett törvényerőre, és 1999. január elsején lépett hatályba.¹ E jogszabály megalkotásának előzményei a hatvanas, hetvenes évekre nyúlnak vissza, amikor is nyilvánvalóvá vált, hogy a gazdasági fejlődés nem csökkenti törvényszerűen a veszélyeztetett fiatalkorúak számát, hogy a deviáns fiatalkorúak integrálásának különös társadalmi érdeke egy, a felnőttektől markánsan elkülönülő karakterű igazságszolgáltatási rendszer létrehozását indokolja. A nyolevanas évek elejétől ugyan csökkent, illetve stagnál a fiatalkori bűnözés Ausztriában, ennek ellenére fokozódott a szakmai közvélemény elégedetlensége a büntetőjogi eszközök alkalmazásának hatékonysága kérdésében. A fiatalkorúak büntető-igazságszolgáltatását érintő reformtörekvések elsősorban a megelőzésre, a büntető igényű beavatkozás csökkentésére, illetve a minél enyhébb beavatkozásra helyezték a hangsúlyt.

A megelőzés, illetve a jóvátétel intézményének erősödéséhez vezettek azok a konfliktuselrendezési kísérletek, amelyek 1985-től kezdődtek el Ausztria néhány nagyvárosában. A kísérlet célja annak megállapítása volt, hogy el lehet-e tekinteni a büntetőeljárástól akkor, ha a fiatalkorú a bűncselekmény elkövetése után pozitív magatartást tanúsít (a kárt megtéríti, bocsánatot kér a károsulttól). A kísérlet kedvező tapasztalatai a reformfolyamat felgyorsulásához vezettek.²

Az 1988. évi Jgg. rendelkezései végigkísérik a bűnelkövető fiatalkorú útját az egész büntető-igazságszolgáltatási rendszeren, a gyanúsítottá válástól kezdve egészen a büntetés-végrehajtásig, biztosítva ezáltal a fiatalkorú életkori sajátosságaiból eredő specifikus bánásmódot. A Jgg.-nek a fiatalkorúakra vonatkozó anyagi, eljárási és végrehajtási büntetési szabályainak egységes törvényi szerkezetbe foglalása lehetővé teszi a beavatkozó intézmények partikuláris érdekeinek csökkentését, az azonos törvényi cél érdekében való együttműködést, az egységes szemlélet kialakítását.

A törvény alapelvi rendelkezései

A törvény szerint fiatalkorúnak minősül az, aki a cselekmény elkövetésekor a 14. életévét már betöltötte, de a 19. életévét még nem érte el [a Jgg. 1. §-ának 2. pontja]. A büntethetőség alsó korhatára tehát a 14. életév.

A Jgg. a korábbi szabályozáshoz képest egy új büntetlenségi okot vezetett be. Eszerint a tett elkövetésekor a 16. életévét el nem ért fiatalkorú, ha vétséget követ el, de meghatározott okokból még nem érett cselekménye jogellenes voltának belátására vagy e belátás szerinti cselekvésre, akkor nem büntethető, feltéve, ha különös speciálpreventív szempontok indokolják a fiatalkorúak büntetőjogának alkalmazását (a Jgg. 4. §-a). Tehát a Jgg. a beszámítási képesség, emellett a felelősségre vonás alapjának tekinti az érettség meglétét. Ha érettség hiányában a fiatalkorú nem vonható felelősségre, a bíró a gyámügyi törvény hatályába eső intézkedést alkalmazhat.

A Jgg. 4. §-ának e rendelkezése voltaképpen a kevésbé súlyos bűncselekmények esetében a 14-15 éves fiatalkorúak számára szűk határok közé szorítja a büntetőjogi felelősségre vonást. Más államok (például Németország) szabályozásától eltérően, a Jgg. alkalmazása a fiatal felnőttekre nem terjed ki, így a betöltött 19. életévtől a felnőttekre vonatkozó büntetőjogi rendelkezések érvényesek.

A törvény szerint a fiatalkorú bűncselekménye a fiatalkorú által elkövetett, és a büntetőbíróság által kiszabandó büntetéssel fenyegetett cselekmény [a Jgg. 1. §-ának 3. pontja]. Eljárásjogi szempontból minden eljárás, amelyet fiatalkorú által elkövetett, és büntetőbíróság által kiszabandó büntetéssel fenyegetett cselekmény miatt folytatnak le, a fiatalkorúak büntetőügyének minősül, függetlenül a terheltnek az eljárás megindítása idejében betöltött életkorától [a Jgg. 1. §-ának 4. pontja].

A Jgg. 5. §-ának 1. pontja értelmében a törvény alkalmazásának célja az, hogy az elkövetőt visszatartsa a bűncselekmények elkövetésétől. A törvény a fiatalkorú nevelési szükségletét nem tekinti büntetéskiszabási alapnak. Az osztrák törvényhozás tehát – összhangban a nemzetközi normákkal – nem kíván intenzívebb korlátozásokat alkalmazni azokkal a fiatalkorúakkal szemben, akiknél fennáll a nevelés szükségessége, mint azokkal szemben, akiknél nem. A Jgg. 14. §-a szerint a nevelési elvekre a büntetés kiszabása során csak annyiban lehet figyelemmel lenni, amennyiben azt a speciálpreventív szempontok szükségessé teszik.

A Jgg. a fiatalkorú által elkövetett bűncselekményre irányuló jogkövetkezmények jól tagolt és fokozatos rendszerét vezette be, amelyben feltétlen elsőbbséget biztosít a diverziós intézkedéseknek.

Jogkövetkezmények

- a) az ügyész lemondása a fiatalkorú büntetőjogi üldözéséről (a Jgg. 6. §-a),
- b) a bíróságon kívüli jóvátétel (a Jgg. 7. §-a),
- c) az eljárás ideiglenes megszüntetése a bíróság által (a Jgg. 9. §-a),
- d) bűnösséget kimondó ítélet büntetés kiszabása nélkül (a Jgg. 12. §-a),
- e) bűnösséget kimondó ítélet próbára bocsátással (a Jgg. 13. §-a),
- f) pénzbüntetés,
- g) szabadságvesztés-büntetés.

A diverzió a fiatalkorúak esetében

Ez az osztrák törvény egyik legfontosabb, reformértékű törekvése a büntetőjogi beavatkozás visszaszorítására irányul a fiatalkorú bűnelkövetők esetében. A törvény alapkonceptiója az, hogy a kevésbé veszélyes elkövetők enyhébb bűncselekményeit a hagyományos, formális eljárás kereteiből kiemelik, és eljáráson kívüli informális úton intézik el. Az ilyen megoldásnak több előnye is van, így például, a fiatalkorúaknál különösen fenyegető, a hagyományos bűnüldözéssel együttjáró stigmatizációk elkerülése, továbbá az igazságszolgáltatási rendszer tehermentesítése, végül az áldozat érdekeinek fokozottabb figyelembevétele.

Az osztrák büntetőjogi irodalomban diverzión olyan büntetőjogi egyeztetési eljárást értenek, amelyet a bűnüldöző hatóságok tudomására jutott, a törvény által büntetendő cselekmény konkrét gyanúja alapoz meg, és amely a bűnüldöző hatóságok közreműködésével más módon is intézhető, mint formális bírósági eljárás keretében.³ A jelenlegi osztrák szabályozás szerint a diverziós jogkör csak az ügyészséget és a bíróságot illeti meg, míg a közbiztonsági szervezeteket (a rendőrséget, csendőrséget) nem.

A szakirodalom megkülönbözteti az *egyszerű vagy nem interveniáló* és az *interveniáló* diverziót. Az előző olyan diverzió, amikor az ügyész vagy a bíró a rendelkezésére álló adatok és információk alapján megszünteti az eljárást, anélkül, hogy a gyanúsítottat további cselekményre hívná fel. Az interveniáló diverzió esetén a bíróság az eljárás ideiglenes vagy végleges megszüntetésének feltételeként a gyanúsítottat meghatározott cselekmények végzésére hívja fel. Ezek kötelezettségekből, illetve magatartási előírásokból állhatnak, amelyek teljesítését – az osztrák jog alapján – a gyanúsított önkéntesen vállalja. Az eljárás kimenetele szempontjából az egyik lehetőség az, hogy az eljárás a gyanúsított teljesítése esetén befejeződik, a másik, hogy először az eljárás ideiglenes felfüggesztésére kerül sor, míg végleges megszüntetését a gyanúsított teljesítéséhez kötik.

Garanciális okból interveniáló diverziót csak bíróság végezhet, az ügyészségnek ebben a formában indítványozási jogköre van.⁴

Az egyszerű, nem interveniáló diverzió tipikus formája az ügyész lemondása a fiatalkorú büntetőjogi üldözéséről. A Jgg. 6. §-a alapján az ügyésznek ugyanis le kell mondania a büntetőjogi üldözésről, ha az alábbi feltételek együttesen állnak fenn.

- a) *Az elkövetett büntetendő cselekmény nem járt halálos következménnyel,*
- b) *a megvalósított bűncselekmény büntetéssel fenyegetése a fiatalkorúra nézve legfeljebb öt évi szabadságvesztés,*
- c) *nincs szükség speciálpreventív intézkedésre (például pártfogói felügyeletre és támogatásra),*

d) *a bíróság a fiatalkorú bűnösségét a büntetés kiszabásának mellőzésével mondaná ki (12. §), vagy a büntetőeljárást ideiglenesen megszüntetné (a fiatalkorúak ügyészsége a gyakorlatban gyakran él ezzel a lemondási lehetőséggel).*

Az osztrák diverziós eljárás másik, kísérletileg gondosan előkészített formája a bíróságon kívüli jóvátétel lehetősége.⁵ A Jgg. 7. §-ának (1) bekezdése szerint az ügyész egy a 6. § szerinti feltételek melletti büntetőjogi üldözésről való lemondást attól teheti

függővé, hogy a gyanúsított mutat-e készséget a tetteiért való felelősségvállalásra, tette következményeinek, az okozott kárnak az erejéhez képest való jóvátételére.

A Jgg. 8. §-a megteremti a bíróságon kívüli jóvátétel bírósági útját is, lehetővé téve a bíróságnak azt, hogy korrekciót alkalmazzon, ha az ügyész nem alkalmazta vagy nem alkalmazhatta a 7. §-t. A bíróság ilyenkor, a főtárgyalás kezdetéig élhet e diverzióval. A bírósági alkalmazás előfeltétele ilyenkor az, hogy a fiatalos elkövető bűnössége csekély fokú legyen, és speciálpreventív megfontolások se szóljanak a bíróságon kívüli jóvátétel ellen.

Az osztrák szakirodalomban kezdetben heves vitákkal kísért intézményt mára már elfogadta a szakmai közvélemény. Általában pozitívként tartják számon, hogy a károsult kára gyorsabban és bürokráciamentesebben térül meg, mint a hagyományos eljárásnál. Hasonlóan pozitív jelentőséget tulajdonítanak annak is, hogy a jóvátételi eljárás többségében alkalmasnak bizonyult az áldozatot ért érzelmi megrázkódtatást redukálni, illetve eliminálni.⁶

Magának a jóvátételi eljárásnak a lebonyolítása a „konfliktusrendező” feladata, akik megfelelő pszichológiai, pedagógiai felkészültséggel rendelkeznek.⁷ A jóvátételi eljárás a gyanúsított meghallgatásával kezdődik, amelynek célja annak megállapítása, hogy kész-e az elkövetett cselekményért felelősséget vállalni, továbbá a gyanúsított szociális hátterének feltárása. A meghallgatás során a konfliktusrendező megkísérli a gyanúsítottal a jóvátétel módját egyeztetni.

Az eljárás következő lépéseként a konfliktusrendező a károsult (áldozat) együttműködési szándéka és a jóvátételi megoldás felől tájékozódik. Kedvező esetben a konfliktusrendező jelenlétében létrejön a gyanúsított és az áldozat személyes találkozása és megegyezése a kár megtérítése és az ügy egyéb érzelmi-indulati problémáinak megoldása kérdésében. Az eljárás sikere érdekében szükségessé válhat más résztvevők, mint például a gyanúsított hozzátartozójának, ügyvédjének bevonása is.

A konfliktusrendező a megegyezés létrejöttéről, a jóvátétel tartalmáról tájékoztatja az illetékes ügyészt, aki ezután dönt afelől, hogy lemond-e a gyanúsított büntetőjogi felelősségre vonásáról.⁸ A bíróságon kívüli jóvátétel alkalmazása azonban akkor is lehetséges, ha nincs áldozat és következmény (például ismeretlen az áldozat, vagy csak kísérlet valósult meg). Ilyenkor lehetőség van szimbolikus jóvátételre is, például közhasznú munka végzésére vagy karitatív szervezeteknek pénzadomány juttatására.⁹

Nem feltétlenül veszélyezteti az eljárás eredményességét az sem, ha nem jön létre megegyezés a gyanúsított és az áldozat között. Ilyen esetben is a konfliktusrendező tehet javaslatot az ügyésznek az eljárásról való lemondásra, az ügy összes körülményének mérlegelése alapján, kártérítési összeg bírósági letétbe helyezése mellett. Ezzel a megoldással elkerülhető, hogy a konfliktus rendezése során megengedhetetlen nyomást gyakoroljanak az áldozatra.¹⁰

A bíróságon kívüli jóvátétel eredményességének nem feltétele a teljes kártérítés. A Jgg. 7. §-ának (1) bekezdése alapján elegendő, ha a fiatalos kárt „az erejéhez mérten” téríti meg. A törvényhozó itt a fiatalos korúak korlátozott anyagi teljesítőképességével is számol. A gyakorlati tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy a károsult az ügyek nyolcvan százalékában nem nyújtott be további polgári jogi igényt kárának teljes megtérítésére.¹¹

Az is lényeges, hogy a bíróságon kívüli jóvátételnek nem előfeltétele a fiatalkorú beismerő vallomása, elég a „készsége” arra, hogy tettéért feleljen. Elegendő tehát a konfliktusrendezés során a fiatalkorú készségének felismerése abban, hogy kész saját jogellenes magatartását kritikusan mérlegelni.

A jóvátételi eljárás feltétele a fiatalkorú önkéntessége. Ebből következik, hogy bár-mikor elállhat a konfliktusrendezés ilyen módjától, és kérheti a hagyományos büntető-eljárás lefolytatását.¹²

A bíróságon kívüli jóvátétel statisztikai adatait vizsgálva megállapítható, hogy a Jgg. hatályba lépése óta eltelt csaknem tíz évben a konfliktusrendezésbe bevont ügyek kilencven százalékában került sor a büntetőjogi felelősségre vonásról való lemondásra. Az adatok arról is tájékoztatnak, hogy az eredményes konfliktusrendezés esetei közül a bűncselekményeknek több mint a fele tulajdon elleni volt, különösen károkozás, lopás, betörés, gépkocsi jogtalan használata szerepelt. A bűncselekményeknek mintegy negyven százaléka irányult az élet és a testi épség ellen, ezen belül a leggyakoribb elkövetés a könnyű testi sértés volt.¹³

A diverzió következő formája az osztrák szabályozásban az *eljárás ideiglenes megszüntetése* a bíróság által.

Ha a fiatalkorú ügyében a fenti diverziós megoldások nem bizonyultak alkalmasnak, továbbá, ha a tényállás körülményei kielégítően tisztázottak, az elkövető bűnössége nem tekinthető súlyosnak, és a büntetéskiszabás a további bűncselekmények megelőzése szempontjából nem mutatkozik célszerűnek, a bíróság az eljárás ideiglenes megszüntetése mellett dönthet (a Jgg. 9. §-a).

Az eljárás ideiglenes megszüntetése történhet egy évtől két évig terjedő próbaidőre bocsátással, amely kötelezettségek előírásával vagy pártfogó kirendelésével jár, illetve olyan meghagyások meghatározásával, amelyek teljesítésére a fiatalkorú készséget nyilvánított [a Jgg. 9. §-a (1) bekezdésének 1., 2. pontja]. A próbaidő alatti kötelezettségek körében minden olyan előírás alkalmazható, amely lehetőséget ad az újabb bűncselekmények elkövetésétől való visszatartásra. Az osztrák szabályozás azonban tilt minden olyan előírást, amely elfogadhatatlan beavatkozást jelentene a fiatalkorú életvitelébe vagy személyiségi jogaiba [(lásd a btk. 51. §-ának (a) bekezdését)]. Nem írható elő például házasságkötési kötelezettség vagy valamilyen társaságba, egyesületbe való belépés. Az osztrák btk. 51. §-ának (3) bekezdésében különös részletességgel szabályozza az elvonókúrára, a pszichoterápiás vagy orvosi kezelésre kötelezés korlátait. Ilyen előírások csupán a fiatalkorú egyetértésével lehetségesek. Műtéti beavatkozásra kötelezés még a fiatalkorú beleegyezésével sem írható elő. Az elmúlt években a fiatalkorúak kábítószer-fogyasztásának terjedésével egyre gyakoribbá vált a fiatalkorú elvonókezelésre való kötelezése.¹⁴

Az alkalmazható meghagyások taxatív katalógusát a Jgg. 19. §-a tartalmazza. *Meghatározott pénzösszeg befizetése, részletekben is, közhasznú intézmény javára* (a mértéke nem haladhatja meg a pénzbüntetés 30 napi tételét); *közérdekű munka teljesítése, például gondozás, ellátás teljesítése fiatalok, betegek vagy öregek otthonában, avagy környezetvédelmi intézménynél (legfeljebb napi hat, heti tizenhatsz, összesen hatvan órában írható elő); a cselekmény következményeként keletkezett kár jóvátétele vagy a következmények kiegyenlítése érdekében más hozzájárulás teljesítése; képzési, tovább-*

képzési vagy más hasonló programban való részvétel (a gyakorlatban különös szerepük van a különböző szociális tréningeknek, mint például a közlekedési bűncselekményeket elkövetőknél a közlekedépszichológiai tanfolyamon való részvétel). A bíróság által előírt meghagyásokat a bíróság – a fiatalkorú egyetértésével – módosíthatja (a Jgg. 21. §-a).

A próbaidő alatti kötelezettségek, illetve meghagyások teljesítésének elmulasztása esetén a bíróság a körülmények vizsgálata alapján dönt arról, hogy az ügyet a formális eljárás keretei között kívánja-e lefolytatni. Lehetősége van mérlegelni más kötelezettségek, illetve meghagyások előírását vagy a korábbiak fenntartását, ha az célszerűnek tűnik, és alkalmas az újabb bűncselekmény elkövetésétől való visszatartásra [a Jgg. 11. §-ának (3) bekezdése].

A Jgg. 12. §-a a diverzió következő fokozataként lehetővé teszi a *bűnösséget kimondó ítélet meghozatalát büntetés kiszabása nélkül*. Ez a jogkövetkezmény akkor alkalmazható, ha a fiatalkorú által elkövetett bűncselekményre csekély büntetés lenne kiszabható, és a bíróság mérlegelése szerint az újabb bűncselekmény megelőzéséhez a bűnösség ítéletben való kimondása megfelelő visszatartó hatással bír.

A Jgg. 13. §-a még mindig csak kilátásba helyezi a büntetést, amikor úgy szabályoz, hogy a bíróság a fiatalkorú bűnösségének kimondása mellett a büntetés kiszabását egytől három évig terjedő próbaidőre bocsátással elhalasztja, ha az az újabb bűncselekmény elkövetésének megelőzésére elegendőnek mutatkozik.

A fiatalkorúakra kiszabható pénzbüntetés napi tétele az általános, felnőttekre vonatkozó napi tétel fele. A pénzbüntetés fiatalkorúra – korlátozás nélkül, akár az egész, akár részösszegekre nézve – feltételesen is kiszabható [a Jgg. 5. §-ának 5. pontja].

A fiatalkorúra kiszabható *legsúlyosabb büntetés a szabadságvesztés*. A Jgg. 5. §-ának 4. pontjában foglalt rendelkezés alapján a fiatalkorúra kiszabható szabadságvesztés-büntetés *maximuma a felnőttekre kiszabható büntetési tartam maximumának fele, generális minimuma egy nap*. Az osztrák btk. legsúlyosabb büntetési tételeivel, az életfogytig terjedő vagy az életfogytig, illetve 10-20 évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény esetén a fiatalkorúakra kiszabható büntetés tartama a 16. életévüket betöltött fiatalok esetén 1-től 15 évig terjed, a 16. életévüket még be nem töltött fiatalkorúak esetén 1-től 10 évig terjedő szabadságvesztés (a Jgg. 5. §-ának 2. pontja).

Végül a Jgg. 5. §-ának 3. pontja a btk.-ban 10-től 20 évig terjedő büntetéssel fenyegetett bűncselekmények esetén a fiatalkorúak büntetési tételét – életkortól függetlenül – hat hónaptól tíz évig terjedő tartamban határozza meg.

A büntetőeljárás sajátosságai

Ausztriában a fiatalkorúak büntetőügyeiben *külön bíróság* jár el. A Jgg. 23. §-ában külön meghatározza a bécsi fiatalkorúak önálló bíróságának illetékességét, amely nem csupán járásbírói és tartományi szintű büntetőbíráskodást lát el, hanem a gyámsági, gondnoksági bíráskodást is a veszélyeztetett kiskorúak esetében. A bécsi fiatalkorúak bírósága ezenkívül sajátos büntetés-végrehajtási feladatot is ellát.

A grazi és a linzi fiatalkorúak bíróságának illetékessége az adott tartomány kerületi bíróságainak területére terjed ki (a Jgg. 24. §-a). Különleges illetékességi szabály,

hogy a fiatalkorúak bíróságának hatásköre a felnőtt elkövető cselekményére is kiterjed, ha „tartási kötelezettség elmulasztása” (a btk. 198. §-a), illetve „gondozás, nevelés, felügyelet elhanyagolása” (a btk. 199. §-a) elkövetésének sértettje vagy veszélyeztetettje kiskorú (a Jgg. 25. §-a). Fiatalkorúak büntetőügyeiben általános szabály a lakhely vagy állandó tartózkodási hely szerinti illetékesség (a Jgg. 29. §-a), míg felnőtteknél ez elsődlegesen az elkövetés helye.

A Jgg. – a törvényben meghatározott esetek kivételével – kötelezővé teszi a fiatalkorúak bíróságának az eljárások egyesítését, ha fiatalkorú és felnőtt korú ugyanazon bűncselekmény elkövetésében vett részt. Ez abban az esetben mellőzhető, ha bármelyik terhelt számára aránytalan hátránnyal jár (34. §).

A fiatalkorúak büntetőügyeiben mind egyesbíró, mind társas bíróság (esküdt-, illetve ülnökbíróság) eljárhat. A hatáskörmegosztás alapja az elkövetett bűncselekmény törvényi büntetési tétele. Kisebb súlyú ügyekben egyesbíró, súlyosabb megítélésű ügyekben ülnökbíróság (két hivatásos bíró és két ülnök) jár el. Az osztrák eljárásjogi törvény által meghatározott jelentős súlyú bűnügyekben esküdtbíróság (három hivatásos bíró és nyolc esküdt) ítélkezik.

A Jgg. részletes előírásokat tartalmaz a fiatalkorúak büntetőeljárásában részt vevők – bírák, ügyészek, ülnökök, esküdtek – személyi alkalmasságának követelményeiről. A résztvevőknek a szükséges pedagógiai felkészültséggel, pszichológiai és a szociális munka területén szerzett speciális ismeretekkel kell rendelkezniük (a Jgg. 30. §-a). Az esküdtbíróságban négy esküdtnek, az ülnökbíróságban egy ülnöknek pedagógusi pályán vagy ifjúságvédelmi területen szerzett gyakorlati ismeretekkel kell rendelkeznie. Az esküdtbíróságban legalább két esküdtnek, az ülnökbíróságban legalább egy ülnöknek a vádlottal azonos neműnek kell lennie (a Jgg. 28. §-a).

A Jgg. 42. §-a alapján a fiatalkorúak ügyeiben tartott tárgyalások nyilvánosak, de a nyilvánosság a fiatalkorú érdekében, kérelemre vagy hivatalból kizárható. A tárgyalás a fiatalkorú távollétében is lefolytatható, ha a bizonyítási eljárás során történő meghallgatások a fiatalkorúra hátrányos befolyást gyakorolnának.

A fiatalkorú jogainak megfelelő védelme érdekében a Jgg. nagy jelentőséget tulajdonít annak, hogy az eljárás minden szakaszában be kell vonni a fiatalkorú törvényes képviselőjét, hozzátartozóját, szükség szerint a szociális gondozói hálózat vagy a bíróságot segítő szervezet képviselőjét, a pártfogói szervezet tagját vagy a nevelésre feljogosított személyt (a Jgg. 37. §-a). A tartományi bíróságok eljárásában kötelező a fiatalkorú védelmének ellátása, míg a járásbírósi eljárásban csak akkor, ha a fiatalkorú védelme más úton nem biztosítható, egyébként azt a pártfogói szervezet képviselője is elláthatja.

A büntetőeljárás során minél pontosabb és mélyrehatóbb vizsgálatot kell végezni a fiatalkorú személyiségéről és környezetéről. Ezen belül fel kell deríteni a fiatalkorú élet- és családi viszonyát, egyéb körülményeit, amelyek testi, lelki és szellemi tulajdonosságainak megítélését szolgálhatják. Nem szükséges a körülmények vizsgálata, ha azt a bűncselekmény jellege nem teszi indokolttá. Kétség esetén a fiatalkorút orvosnak vagy pszichológusnak is meg kell vizsgálnia (a Jgg. 43. §-a).

A fiatalkorúak őrizetbe vételére és előzetes letartóztatására csak kivételes esetben kerülhet sor, amennyiben az eljárás célja más, családügyi vagy ifjúságvédelmi, illetve

egyébb enyhébb büntetőeljárás eszközzel nem érhető el [a Jgg. 35. §-ának (1) bekezdése]. A fiatalkorúak előzetes letartóztatásának tartamát a Jgg. három hónapban maximumra, kivéve, ha ülnök- vagy esküdttbíróóság hatáskörébe eső ügyről van szó, ebben az esetben az előzetes letartóztatás tartama hat hónapig terjedhet. A másodfokú törvényszék a vizsgálóbíró vagy az ügyész indítványára, a gyanúsítottak nagy számára és egyéb körülményekre tekintettel, az előzetes letartóztatást maximum egy évig fenntarthatja, illetve meghosszabbíthatja [a Jgg. 35. §-ának (3) bekezdése].

A fiatalkorúak előzetes letartóztatását a büntetés-végrehajtási intézet elkülönített körletén, egyszemélyes zárában kell foganatosítani. Együttes elhelyezés is lehetséges, ha az egyszemélyes elhelyezés a fiatalkorú számára hátránnyal járna, és az együttes fogva tartás nem veszélyezteti a fogva tartás biztonságát [a Jgg. 36. §-ának (1) és (3) bekezdése]. Az előzetes letartóztatás a fiatalkorú egyetértésével a fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézetében is foganatosítható, ha az ítélet várhatóan szabadságvesztés lesz, és az itt való elhelyezés nem veszélyezteti a büntetőeljárás lefolytatását [a Jgg. 36. §-ának (2) bekezdése].

A büntetés-végrehajtás szabályai

A hatályos Jgg.-nek a büntetés-végrehajtás szabályozása (az 51-től a 60. §-ig) során figyelembe kellett vennie a szabadságvesztés-büntetés ultima ratio-jellegét. Annak ellenére, hogy a törvényhozás számolt a végrehajtás kivételes jellege mellett a fiatalkorú elítéltek összetételével, a szabályozás mellőzi a represszív elemeket, és messzemenően figyelembe véve a fiatalkorú még nem lezárult személyiségfejlődését, a végrehajtás eszközszerét és módszereit a fiatalkorú társadalmi integrációjának elősegítése érdekében határozza meg. A Jgg. 52. §-a lehetőséget ad a fiatalkorú jogerős szabadságvesztés-büntetése megkezdésének elhalasztására, ha ez szükséges ahhoz, hogy szakmai képzettséget szerezzen, vagy a képzést befejezze. A halasztás időtartama meghaladhatja a felnőtt korúaknál maximált egy év időtartamot is.

A Jgg. 53. §-a fontos alaprendelkezést tartalmaz, amikor meghatározza a fiatalkorúak büntetés-végrehajtásának feladatát. Eszerint a fiatalkorúakat a törvényeknek és a társadalmi együttélés követelményeinek megfelelően kell nevelni. Ha a büntetés tartama azt lehetővé teszi, a fiatalkorú ismereteinek és képességeinek, illetve korábbi tevékenységének és érdeklődésének megfelelő foglalkoztatást kell nyújtani. A törvény a végrehajtás területén is kiemeli a fiatalkorúakkal foglalkozó személyzet szakmai alkalmosságának fontosságát, amikor előírja, hogy a fiatalkorúak kezelésére alkalmazott személyek rendelkezzenek „pedagógiai érzékkel” és a tevékenységük ellátásához szükséges pedagógiai, pszichológiai és pszichiátriai felkészültséggel (a Jgg. 54. §-a).

A Jgg. a büntetés-végrehajtási fiatalkorúság merev korhatárának rugalmas feloldásával lehetővé teszi a fiatalkorúak és a fiatal felnőttek közötti elhatárolás célszerű felszámolását a végrehajtás feladatának eredményesebb teljesítése érdekében.

A törvény előírja, hogy a fiatalkorúak szabadságvesztés-büntetését külön intézetben, illetve a felnőtt korúakat is fogva tartó intézetekben elkülönítetten kell végrehajtani [a Jgg. 55. §-ának (1) bekezdése]. Ez utóbbi rendelkezés a felnőtt korúak káros befolyásától kívánja megóvni a fiatalkorúakat. A Jgg. 55. §-ának (2) bekezdése azonban

KITEKINTÉS

ez alól is kivételt enged, amennyiben ilyen káros befolyás vagy egyéb hátrány nem fenyegeti a fiatalkorút. Így a Jgg. 55. §-a (3) bekezdésének 1. pontja lehetővé teszi, hogy azok a felnőtt korú elítéltek is a fiatalkorúak intézetébe helyezhetők, akik a 22. életévüket még nem töltötték be.

A fiatalkorú elítéltek alapszabályként 24. életévükig tartózkodhatnak a fiatalkorúak intézetében. Ha azonban a 24. életév betöltésekor a még letöltendő büntetésből egy évnél kevesebb van hátra, vagy az elítélt áthelyezése a felnőtt korúak intézetébe hátránnyal járma, legfeljebb a 27. életévének betöltéséig a fiatalkorúak intézetében maradhat [a Jgg. 55. §-a (2) bekezdésének 2. pontja]. Ez a rugalmas „transzfer” lehetőséget nyit az elítélt és a végrehajtó számára a reszocializációs eljárás, különösen az oktatás, a szakmai képzés folyamatos végzésére, eredményes befejezésére.

Annak eldöntésére, hogy felnőtt korú elítélt a fiatalkorúak intézetében tölthesse büntetését, az intézet vezetőjének előterjesztése alapján az illetékes bíróság jogosult [a Jgg. 55. §-ának (4) bekezdése]. Az intézet vezetőjének illetékessége arról dönteni, hogy a felnőttkorúvá vált elítélt, ha büntetéséből várhatóan a 22. életévének betöltése előtt szabadul, a fiatalkorúak intézetében maradjon. Minden más visszatartás felől a Szó-

A fiatalkorúakkal szemben alkalmazott jogkövetkezmények 1989-től 1997-ig

Az alkalmazott reakciók	Év és százalékarány								
	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
A Jgg. 6. §-a, büntetőjogi üldözésről való ügyészégi lemondás	58,8	51,6	52,7	50,6	43,0	48,6	48,7	48,5	50,9
6., 7. §, bíróságon kívüli (ügyészégi) jóvátétel	8,3	8,0	7,5	8,9	10,2	11,9	13,5	12,5	11,1
8. §, bíróságon kívüli (bírósi) jóvátétel	0,6	0,5	0,5	0,8	1,3	1,0	1,1	1,2	0,9
A 9. § (1) bekezdésének 1. pontja, az eljárás ideiglenes bírósi megszüntetése próbaidőre	4,8	5,7	8,0	9,0	10,1	8,2	7,9	8,2	7,2
A 9. § (1) bekezdésének 2. pontja, az eljárás ideiglenes bírósi megszüntetése meghagyás előírásával	2,8	4,1	3,5	4,1	4,2	4,4	4,2	4,2	4,3
12. §, bűnösség megállapítása büntetés nélkül	2,0	1,7	1,1	0,9	0,8	0,7	0,8	0,9	1,0
13. §, bűnösség megállapítása büntetés fenntartásával	6,0	7,6	6,0	5,7	6,9	5,6	6,1	6,1	5,5
Büntetés kiszabása	16,8	20,9	20,6	19,9	23,5	19,6	17,7	18,4	19,1
Bázis (abszolút számban)	8889	11 346	12 534	12 966	11 841	12 785	12 592	13 573	13 495

KITEKINTÉS

vetségi Igazságügyi Minisztérium dönt [a Jgg. 55. §-ának (5) bekezdése]. A fiatalkorúak intézetében büntetésüket töltő valamennyi elítéltre a fiatalkorúakra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Az intézet vezetője indokolt esetben, a felnőtt korúak számára az iskolai képzés alól felmentést adhat [a Jgg. 55. §-ának (6) bekezdése].

A hatályos szabályozás előírja, hogy a fiatalkorúak hosszabb büntetési tartamú szabadságvesztését külön intézetben, a *fiatalkorúak intézetében* kell végrehajtani. E rendelkezés nem csupán a felnőtttektől való elkülönítést tekinti céljának, hanem a fiatalkorúak életkori sajátosságainak megfelelő végrehajtási rezsim, a pozitív befolyásoláshoz szükséges légkör megteremtését is. A Jgg. 56. §-ának (1) bekezdése alapján a fiatalkorúak szabadságvesztését a fiatalkorúak intézetében kell végrehajtani, ha a büntetés tartama a hat hónapot meghaladja. Ha azonban az elítélt a büntetés megkezdésének időpontjában a 18. életévét már betöltötte, büntetése végrehajtható más, tartományi bv. intézetben vagy járásbírósi fogházban is. A hatályos szabályozás itt abból indul ki, hogy a 18. éven felüli elítéltek közül már számosan rendelkezhetnek családdal, állásban vannak, a kapcsolatrendszerük kialakult, ezért őket célszerűtlen a lakóhelyüktől távolos intézetben való tartózkodásra kötelezni. A 18. éven felüli elítélt elhelyezése ügyében a Szövetségi Igazságügyi Minisztérium illetékes dönteni.

Ausztriában a fiatalkorú fiúk számára *Gerasdorfban* alakították ki a fiatalkorúak intézetét. A fiatalkorú lányok alacsony létszáma a gyakorlatban nem tette szükségessé, hogy számukra is külön intézet létesüljön. Ezért a hosszabb büntetési tartamra elítélt fiatalkorú lányokat az egyetlen női intézetben, *Schwarzauban*, külön a fiatalkorúak részlegében helyezik el, míg a rövidebb büntetésű elítélteket a lakóhelyhez közeli intézetekben.

A fiatalkorúak kezelésének középpontjában a reszocializálásukat elősegítő célszerű foglalkoztatás, elsősorban *iskolai oktatásuk, szakmai képzésük és hasznos munkával való foglalkoztatásuk* áll. A Jgg. 58. §-ának (5) bekezdésében foglaltak alapján a fiatalkorúak intézetében rendszeres oktatást kell tartani. Az oktatás a kötelező iskolai végzettség hiányosságait pótolja, ugyanakkor elősegíti az általános képzettséget is. A képzés eredményességét, az oktatásban való előmenetelt megfelelő módon kell igazolni. Az oktatás időtartama a munkaidőbe beleszámít. E törvényhely arról is rendelkezik, hogy lehetőség szerint azoknak a fiatalkorúaknak is biztosítani kell az oktatásban való részvételt, akik nem a fiatalkorúak intézetében, hanem más, tartományi vagy járásbírósi intézetben töltik büntetésüket.

A fiatalkorúak munkáltatásának kritériumait a Jgg. az 58. § (4) bekezdésében szabályozza, eszerint csak olyan munkával foglalkoztathatók, amely nevelésüket elősegíti, illetve amelyet alkalmazhatnak a szabadulásuk utáni elhelyezkedésük esetén is. A jogszabály a fiatalkorúak személyiségi jogait, önbecsülését óvja, amikor előírja, hogy intézetben kívüli foglalkoztatásuk csak akkor engedélyezhető, ha az számukra nem megalázó, nem sérti önértéküket. A fiatalkorúak kapcsolatainak, különösen a pozitív családi kapcsolatoknak a megőrzéséhez különös érdek fűződik, ezért a látogatók fogadását a jogszabály a felnőttektől eltérően szabályozza. A Jgg. 58. §-ának (6) bekezdése szerint a fiatalkorú hetenként legalább egy óra tartamban fogadhat látogatókat. A látogatók között a hozzátartozókon kívül mások is lehetnek, akik 14. életévüket már betöltötték.

A törvény különös gondot fordít a fiatalok testi, fizikai fejlődésére, amikor előírja a rendszeres testnevelési és sportprogramok teljesítését. A Jgg. 58. §-ának (2) és (3) bekezdése alapján azok az elítéltek, akik nem a szabad levegőn dolgoznak, naponta két órát, a többi elítélt munkaszüneti napokon napi két órát köteles fejlődését elősegítő testgyakorlatot, sportot vagy játékot végezni. Azok a fiatalok, akik a végrehajtás úgynevezett könnyített formájában töltik büntetésüket, a Jgg. 58. §-ának (9) bekezdésében előírtak alapján jutalomként, az intézet alkalmazottjának kíséretében csoportos eltávozáson vehetnek részt. Az eltávozáson saját ruházatukat viselhetik. A Jgg. 59. §-a a büntetés-végrehajtási szabályok kivételes enyhítését teszi lehetővé az intézet vezetője számára, ha az a fiatalok személyiségekárosodásának megelőzése, a végrehajtás céljának elérése érdekében szükségesnek mutatkozik. A szabályok enyhítése az elítélt jogi helyzetét nem érinti.

Szociális szolgálatok az osztrák igazságszolgáltatásban

A szociális és pártfogói támogatás intézményét Ausztriában az 1969-ben, a pártfogói rendszerről kibocsátott törvény szabályozta először törvényi szinten. E törvény, amely a gyakorlatban jól beváltotta a törvényhozó szándékát, abból a helyes feltevésekből indult ki, hogy a szociális és pártfogói támogatás intézményrendszerét közhasznú magánegyesületként kell létrehozni. Az így létrehozott szervezet, a Pártfogói és Szociális Munkaegyesület (Der Verein für Bewährungshilfe und Soziale Arbeit) 1997 második felében országosan mintegy 1250 munkatársat foglalkoztatott, közülük 580 főt főhivatásuként, 670 főt társadalmi munkásként. A jelzett időpontban csaknem tizenkétezer pártfogolt, támogatásra, segítségre szoruló számára nyújtott különféle szolgáltatásokat.¹⁵

Az egyesület alapvetően négy területen látja el feladatát. Tevékenységi körébe tartozik a próbára bocsátottak támogatása (Bewährungshilfe), az utógondozás (Haftentlassenenhilfe), a szolgáltatások nyújtása, az intézmények fenntartása (Dienste und Einrichtungen), valamint a bíróságon kívüli jóvátételi eljárás lefolytatása (Aussergerichtlicher Tausgleich).¹⁶

Az egyesület tevékenységének egyik kiemelt iránya az osztrák igazságszolgáltatásban gyakran alkalmazott próbaidőre bocsátottak segítése. Az ezzel kapcsolatos törvény 52. §-a határozza meg a pártfogó feladatát. Eszerint a pártfogónak arra kell törekednie, hogy a jogsértést elkövető életvezetését és szemléletét tanácsokkal és tevőlegesen úgy alakítsa, hogy az a jövőben az újabb bűncselekmények elkövetésétől visszatartsa. Ha szükséges, támogatnia kell pártfogoltját abban, hogy a létszükségletéhez szükséges javakat megkaphassa, főként, hogy szállást és munkát találjon.

A próbára bocsátottak pártfogása történhet kötelezően, a jogszabályokban előírt esetekben, illetve a pártfogolt kezdeményezése esetén. Jogszabály által előírt pártfogoltak segítése a törvény 43., 43/A §-ának értelmében a pénz- vagy szabadságvesztésbüntetés feltételes vagy részben feltételes elengedése esetén, a törvény 46., 47. §-ához kapcsolódóan, a feltételes szabadon bocsátás engedélyezése esetén, a kábítószer-törvény 35. §-ának (7) bekezdése és a 36. § (3) bekezdése értelmében a büntetőeljárás fel-

KITEKINTÉS

függesztése esetén, a büntetőeljárás törvény 197. §-a értelmében, a vádlott egyetértésével, előgondozás a büntetőeljárás lezárása előtt (csak fiatakorúaknál!), a Jgg. 13. §-a alapján (bűnösséget kimondó ítélet próbára bocsátással), a Jgg. 9. §-a alapján (a bíróság által az eljárás ideiglenes megszüntetése esetén), a Jgg. 22. §-a alapján (a büntetés elhalasztása).

A pártfogói rendszerről szóló törvény 274/A §-a értelmében, a pártfogolt kezdeményezésére, az illetékes pártfogói hivatal vezetője pártfogót rendelhet ki az elítélt feltételes szabadon bocsátása, illetve megelőző intézkedés esetén; csak fiatakorúaknál, az eljárás ideiglenes megszüntetése, feltételes szabadon bocsátás vagy bűnösséget kimondó ítélet és próbára bocsátás esetén. A fentiekben csak akkor kerül sor pártfogásra a pártfogolt kezdeményezésére, ha annak bírósági elrendelése nem történt meg, vagy megtörtént ugyan, de már lejárt.¹⁷

A pártfogót a bírósági döntés alapján, illetve a pártfogolt kezdeményezésére az egyesület területileg illetékes hivatalának vezetője jelöli ki,¹⁸ aki egyben szakmai felügyeletet is ellát a pártfogó tevékenysége felett. A pártfogó tekintetében a bíró sem szakmai, sem szolgálati felügyeleti joggal nem rendelkezik. A pártfogónak a bírósággal szemben tájékoztatási kötelezettsége van, általában hat hónappal a pártfogás bírósági elrendelését követően, majd a próbaidő leteltével. A pártfogó és a pártfogolt közötti bizalmi viszony erősítése érdekében a büntetőeljárás törvény 152. §-a (1) bekezdésének 5. pontja értelmében a pártfogó is rendelkezik azzal a joggal, hogy mentesüljön a bíróság vagy rendőrség előtti tanúvallomás kötelezettsége alól, ha a pártfogoltat terhelő körülmények jutottak a tudomására. A pártfogói rendszerről szóló törvény 17. §-ának (3) bekezdése értelmében a főhivatású pártfogó egyidejűleg legfeljebb harminc, a társadalmi munkásként alkalmazott pártfogó legfeljebb öt pártfogoltat kezelhet.¹⁹

Az egyesület azoknak a büntetésből szabadultaknak az utógondozását látja el, akiknek nem rendelte el a bíróság pártfogó segítségét. Az utógondozás kettős célt szolgál. A szabadságvesztés káros következményeinek redukálását, illetve minimalizálását, valamint a szabadult támogatását és segítségét egy lehetőség szerint jogsértés nélküli társadalmi beilleszkedéshez.²⁰ A szabaduló utógondozásban való részvétele önkéntes.

Az utógondozás intézményeiben²¹ a szabadulók számára az alábbi szolgáltatásokat nyújtják. Szabadon bocsátás utáni tanácsadás, kríziskezelés, szállás-, illetve lakásközvetítés (szükséglakás, albérlet, saját lakás), segítségnyújtás az elhelyezkedésben (munkaalkalmasság megállapítása, munkahelybiztosítás megtervezése, munkaalkalmasságot javító tréningek megszervezése, munkaközvetítés), segítségnyújtás az adósságrendezésben, jogi tanácsadás (a szociális segítség, a munkanélküli-segély kérdéseiben), programajánlatok (klubok működése, csoportprogramok stb.).²²

Az egyesület egy tagozata szolgáltatások nyújtásával és intézmények fenntartásával foglalkozik. Ennek feladata főképpen átmeneti szálláslehetőségek biztosítása a próbára bocsátott elítéltek és az utógondozásra szoruló szabadultak számára. Rövidebb távú elhelyezés esetén a gondozottat átmeneti otthonokban, szükséglakásokban helyezik el, hosszabb távon az elhelyezés különálló, illetve saját lakásban történik, ambuláns gondozás mellett.

Az egyesület a szálláslehetőségek biztosítása mellett drogtanácsadói, illetve gondozói intézményt is működtet a fővárosban. Az egyesület e szolgáltatások területén szo-

rosan együttműködik a területileg illetékes szociális hivatalokkal és hajléktalanokat segítő intézményekkel.²³ Az egyesület látja el a fiatalok (és 1992-től kísérleti modellként a felnőtt korúak) bíróságon kívüli jótételi eljárását.²⁴

A fiatalok büntető-igazságszolgáltatásának hatékony működését Bécsben egy speciálisan létrehozott szervezet, a *fiatalok bíróságát segítő szolgálat* (Jugendgerichtshilfe) biztosítja. Más bírósági kerületekben ezt a feladatot a tartományoknak alárendelt ifjúságvédelmi hivatali szervek látják el. A Jugendgerichtshilfe (a továbbiakban Jgh.) munkatársai a bécsi fiatalok törvényszékéhez, a munkáltatói jog tekintetében a Szövetségi Igazságügyi Minisztérium alárendeltségébe tartoznak. A bécsi Jgh.-nál jelenleg tíz fő szociális munkás, négy fő pszichológus és három fő hivatali közalkalmazott tevékenykedik.²⁵

A Jgh. alapfeladata támogatni a bíróságokat és az ügyészségeket a Jgg.-ben számukra előírt igazságszolgáltatás gyakorlatában. A Jgh. feladatait a Jgg. 48. §-a részletesen felsorolja. Eszerint *környezettanulmány, szakvélemény készítése, amely a gyermek- vagy fiatalok személyi körülményeinek, életviszonyainak megismeréséhez szükséges; közreműködés a bíróságon kívüli jótételi eljárásban, illetve a Jgg. 19. §-ában szabályozott meghagyások teljesítésének segítésében; javaslat készítése a gyermek- vagy fiatalok egészségét és nevelését károsító és veszélyeztető körülmények megszüntetésére, a szükséges intézkedések megtétele; döntés-előkészítés a gyanúsított őrizetbe vétele, illetőleg előzetes letartóztatása ügyében; a járásbírók fiatalokat érintő büntetőügyekben a védelem átvállalása.*

A Jgh. szociális munkásai a fenti feladatok ellátása érdekében a fiatalokkal és a szülőkkel családlátogatás alkalmával vagy a Jgh. hivatali helyiségeiben folytatnak beszélgetéseket. Állandó kapcsolatban állnak az illetékes ifjúsági és családjogi hivatalokkal, egyéb gondozói intézményekkel, esetenként a fiatalok munkaadójával. A Jgh. hatáskörébe tartozik az előzetes letartóztatásban levő, és büntetését töltő fiatalok gondozása is a wien-edbergi büntetés-végrehajtási intézetben. A gondozás kiterjed a hetenkénti egyéni beszélgetésekre, a csoportos megbeszélésekre, a hozzátartozókkal való találkozásokra, kisebb pénzsegélyek nyújtására. A Jgh. munkatársai intézeteken kívüli programokra is elkísérik a fogva tartott fiatalokat. A Jgh. pszichológusai a fogvatartottak fejlődési rendellenességeire hívják fel az illetékesek figyelmét [így például a Jgg. 4. §-a (1) bekezdésének 1. pontjában foglalt érettség meglétéről vagy annak hiányáról], a kiszabandó büntetésre tekintettel, a vádlott fogságtűrő képességét vizsgálják, szükség esetén krízisintervenciós kezelést alkalmaznak. A Jgg. 37. §-ának értelmében az őrizetbe vett fiatalok kívánságára rendőrségi, illetve bírósági kihallgatásához be kell vonni egy bizalmi személyt (Vertrauensperson). Bizalmi személy lehet a fiatalok törvényes képviselője, a nevelésére jogosult személy, a pártfogója vagy a Jgh. munkatársa.²⁶ A Jgh. munkatársai jogosultak a fiatalok ügyében bármilyen felvilágosítást kérni, aktákba betekinteni. Feladatellátásuk során hivatalos személyeknek tekintendők, akiket titoktartási kötelezettség terhel.

Lőrincz József

Jegyzetek

¹Bundesgesetz vom 20. Oktober 1988. über die Rechtsflege bei Jugendstraftaten. In Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich 1988. 223. Stück, 2923–3937. oldal

²Lásd: *Jugendgerichtsgesetz* 1988. Kurzkomentar, Juridica Verlag, Wien, 1994. 16–19. oldal

³Jesionek, U.: Diversion im Österreichischen Strafrecht (az RTF rendészeti kutatóintézetében elhangzott előadás anyaga, kézirat), 1988.

⁴Jesionek: i. m.

⁵Az intézmény elnevezése „aussergerichtlicher Tausgleich”, szó szerinti fordításban bíróságon kívüli tettkiegyenlítés. A magyar fordításban célszerű a nyelvünkben ismert és az intézmény tartalmát kifejezésre juttató „jóvátétel” fogalmat alkalmazni.

⁶Aussergerichtlicher Tausgleich. Verein für Bewährungshilfe und Soziale Arbeit (VBSA), Wien, 1997. 3. Auflage. 2. oldal

⁷A konfliktusrendezők a Pártfogói és Szociális Munkaegyesület (VBSA) kijelölt munkatársai.

⁸Aussergerichtlicher... i. m., 4-5. oldal

⁹Jesionek: Diverzió... i. m. (az előadás anyagából)

¹⁰Uo.

¹¹Uo.

¹²Uo.

¹²Aussergerichtlicher... i. m., 7-8. oldal

¹⁴Jesionek: Diverzió... i. m. (az előadás anyagából)

¹⁵VBSA Information. Hrg.: R. Herbert Leier. Wien, 1997. 4. oldal

¹⁶Jesionek, U.: Das System der sozialen Dienste in der österreichischen Strafjustiz. (az RTF rendészeti kutatóintézetében elhangzott előadás anyaga, kézirat), 1988.

¹⁷Uo.

¹⁸A VBSA-nak Ausztriában 14 hivatala (Bécsben, St. Pöltenben, Kornenburgban, Wiener-Neustadtban, Kremsben, Linzben, Steyrben, Welsben, Riedben, Salzburgban, Innsbruckban, Feldkirchben, Eisenstadtban, Klagenfurtban), 16 kirendeltsége és 14 irodája működik.

¹⁹Jesionek: Das System... i. m.

²⁰VBSA Information... i. m., 7. oldal

²¹Az egyesületnek Ausztriában hat utógondozói centruma van (Bécsben, Linzben, Salzburgban, Innsbruckban, Grazban és Klagenfurtban).

²²VBSA Information... i. m., 7. oldal

²³Uo., 8. oldal

²⁴A bíróságon kívüli jóvátételi eljárás lefolytatását az egyesület tíz kirendeltségen (Bécsben, Bécsújhelyen, St. Pöltenben, Linzben, Welsben, Salzburgban, Innsbruckban, Eisenstadtban, Klagenfurtban, Feldkirchben) és tizenkilenc irodában látja el.

²⁵Jesionek: Das System... i. m.

²⁶Uo.